

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः,
हरिः ॐ

4.1 चतुर्थकाण्डे प्रथमः प्रश्नः- अग्निचित्यः

Contents

4.1 चतुर्थकाण्डे प्रथमः प्रश्नः- अग्निचित्यङ्ग मन्त्रपाठाभिधानं

1

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ॐ

4.1 चतुर्थकाण्डे प्रथमः प्रश्नः- अग्निचित्यङ्ग मन्त्रपाठाभिधानं

4.1 चतुर्थकाण्डे प्रथमः प्रश्नः- अग्निचित्यङ्ग मन्त्रपाठाभिधानं

TS 4.1.1.1

युञ्जानः । प्रथमम् । मनः । तत्त्वाय । सविता । धियः ॥ अग्निम् । ज्योतिः । निचा-
य्येति नि - चाय्यं । पृथिव्याः । अधि । एति । अभ्रत् ॥ युक्तवायं । मनसा । देवान्
। सुवः । यतः । धिया । दिवम् ॥ बृहत् । ज्योतिः । कृष्यतः । सविता । प्रेति ।
सुवाति । तान् ॥ युक्तेन । मनसा । वयम् । देवस्य । सवितुः । सवे ॥ सुवर्गेयायेति
सुवः - गेयाय । शक्त्यै ॥ युञ्जते । मनः । उत । युञ्जते । धियः । विप्राः । विप्रस्य ।
बृहत् । विपश्चितः ॥ वीति । होत्राः । दुधे । वयुनाविदिति वयुन - वित् । एकः । इत् । 1

TS 4.1.1.2

मही । देवस्य । सवितुः । परिष्टुतिरिति परि-स्तुतिः ॥ युजे । वाम् । ब्रह्म । पूर्वम् ।
नमोभिरिति नमः - भिः । वीति । श्लोकाः । यन्ति । पृथ्या । इव । सूरः ॥ शृण्वन्ति
। विश्वे । अमृतस्य । पुत्राः । एति । ये । धामानि । दिव्यानि । तस्थुः ॥ यस्य ।
प्रयाणमिति प्र - यानम् । अन्विति । अन्ये । इत् । ययुः । देवाः । देवस्य । महिमानम्
। अर्चतः ॥ यः । पार्थिवानि । विमम् इति वि - ममे । सः । एतशः । रजांसि । देवः

4.1 चतुर्थकाण्डे प्रथमः प्रश्नः- अग्निचित्यङ्ग मन्त्रपाठाभिधानं <https://www.vedavms.in> 2

। स॒वि॒ता । म॒हि॒त्व॒नेति॑ म॒हि॒-त्व॒ना ॥ दे॒व । स॒वि॒तुः । प्रेति॑ । सु॒व । य॒ज्ञम् । प्रेति॑ । सु॒व । 2

TS 4.1.1.3

य॒ज्ञप॑तिमिति॑ य॒ज्ञ - प॒तिम् । भ॒गाय॑ । दि॒व्यः । ग॒न्ध॒र्वः ॥ के॒त॒पूरि॑तिं के॒त - पूः । के॒तम् । नः । पु॒ना॒तु । वा॒चः । प॒तिः । वा॒चम् । अ॒द्य । स्व॒दा॒ति । नः ॥ इ॒मम् । नः । दे॒व । स॒वि॒तुः । य॒ज्ञम् । प्रेति॑ । सु॒व । दे॒वा॒यु॒वमि॑तिं दे॒व - यु॒वम् । स॒खि॒वि॒दमि॑तिं स॒खि - वि॒दम् । स॒त्रा॒जि॒तमि॑तिं स॒त्र - जि॒तम् । ध॒न॒जि॒तमि॑तिं ध॒न - जि॒तम् । सु॒व॒र्जि॒तमि॑तिं सु॒वः-जि॒तम् ॥ ऋ॒चा । स्तो॒मम् । स॒मि॒ति । अ॒र्ध॒य । गा॒य॒त्रेण॑ । र॒थ॒न्त॒रमि॑तिं र॒थ - त॒रम् ॥ बृ॒हत् । गा॒य॒त्रव॑र्तनीति॑ गा॒य॒त्र - व॑र्त॒नि ॥ दे॒वस्य॑ । त्वा । स॒वि॒तुः । प्र॒स॒व इति॑ प्र - स॒वे । अ॒श्वि॒नोः । बा॒हु॒भ्यामि॑तिं बा॒हु - भ्या॒म् । पू॒ष्णः । ह॒स्ता॒भ्याम् । गा॒य॒त्रेण॑ । छ॒न्द॒सा । एति॑ । दु॒दे । अ॒ङ्गि॒र॒स्वत् । अ॒भिः । अ॒सि । ना॒रिः । 3

TS 4.1.1.4

अ॒सि । पृ॒थि॒व्याः । स॒ध॒स्था॒दि॒ति स॒ध - स्था॒त् । अ॒ग्निम् । पु॒री॒ष्यम् । अ॒ङ्गि॒र॒स्वत् । एति॑ । भ॒रु । त्रै॒ष्टु॒भेन॑ । त्वा । छ॒न्द॒सा । एति॑ । दु॒दे । अ॒ङ्गि॒र॒स्वत् । ब॒भिः । अ॒सि । ना॒रिः । अ॒सि । त्वया॑ । व॒यम् । स॒ध॒स्थ इति॑ स॒ध - स्थे॑ । एति॑ । अ॒ग्निम् । श॒क्नु॑म् । ख॒नि॒तुम् । पु॒री॒ष्यम् । जा॒ग॒तेन॑ । त्वा । छ॒न्द॒सा । एति॑ । दु॒दे । अ॒ङ्गि॒र॒स्वत् । ह॒स्ते । आ॒धा॒येत्या॑ - धाय॑ । स॒वि॒ता । बि॒भ्रत् । अ॒भिम् । हि॒र॒ण्य॒यीम् ॥ तया॑ । ज्योतिः॑ । अ॒ज॒स्रम् । इत् । अ॒ग्निम् । खा॒त्वी । नः । एति॑ । भ॒रु । आ॒नु॒ष्टु॒भेने॒त्यानु॑ - स्तु॒भेन॑ । त्वा । छ॒न्द॒सा ( ) । एति॑ । दु॒दे । अ॒ङ्गि॒र॒स्वत् ॥ 4

(इद् - य॒ज्ञं प्र॑सुव - ना॒रि - रा॒नु॒ष्टु॒भेन॑ त्वा छ॒न्द॒सा - त्रीणि॑ च) (A1)

TS 4.1.2.1

इमाम् । अ॒गृ॒भ्ण॒न् । र॒श॒नाम् । ऋ॒तस्य॑ । पू॒र्वे । आ॒यु॒षि । वि॒दथे॑षु । क॒व्या ॥ तया॑ । दे॒वाः । सु॒तम् । ए॒ति॑ । ब॒भू॒वुः । ऋ॒तस्य॑ । सा॒मन् । स॒रम् । आ॒र॒प॒न्ती॒त्या॑ - र॒प॒न्ती ॥ प्र॒तूर्त॑मि॒ति॑ प्र - तूर्त॑म् । वा॒जि॒न् । ए॒ति॑ । द्र॒व । वरि॑ष्ठाम् । अ॒न्वि॒ति॑ । स॒व॒त॒मि॒ति॑ सं - व॒त॑म् ॥ दि॒वि । ते । जन्म॑ । प॒र॒मम् । अ॒न्त॒रि॒क्षे । नाभिः॑ । पृ॒थि॒व्याम् । अधी॑ति॒ । योनिः॑ ॥ यु॒ञ्जा॒थाम् । रा॒स॒भम् । यु॒वम् । अ॒स्मि॒न् । या॒मै । वृ॒ष॒ण्व॒सू इति॑ वृष॑ण - व॒सू ॥ अ॒ग्निम् । भ॒र॒न्त॑म् । अ॒स्म॒यु॒मि॒त्य॑स्म - यु॒म् ॥ यो॒गे॒यो॒ग इति॑ यो॒गे - यो॒गे । त॒व॒स्तर॑मि॒ति॑ त॒वः - त॒र॒म् । वा॒जे॒वा॒ज इति॑ वा॒जे - वा॒जे । ह॒वा॒म॒हे ॥ स॒खा॒यः । इन्द्र॑म् । ऊ॒तये॑ ॥ प्र॒तूर्व॑न्नि॒ति॑ प्र - तूर्व॑न् । 5

TS 4.1.2.2

ए॒ति॑ । इ॒हि । अ॒व॒क्राम॑न्नि॒त्य॑व - क्रा॒मन् । अ॒श॒स्तीः । रु॒द्रस्य॑ । गा॒ण॑प॒त्या॒दि॒ति॑ गा॒ण॑ - प॒त्यात् । म॒यो॒भूरि॑ति॒ मयः॑ - भूः । ए॒ति॑ । इ॒हि ॥ उ॒रु । अ॒न्त॒रि॒क्षम् । अ॒न्वि॒ति॑ । इ॒हि । स्व॒स्ति॒ग॒व्यू॒ति॒रि॒ति॑ स्व॒स्ति - ग॒व्यू॒तिः । अ॒भ॒या॒नि । कृ॒ण्व॒न् ॥ पू॒ष्णा । स॒यु॒जे॒ति॑ स - यु॒जा॑ । स॒ह ॥ पृ॒थि॒व्याः । स॒ध॒स्था॒दि॒ति॑ स॒ध - स्था॒त् । अ॒ग्निम् । पु॒रि॒ष्य॑म् । अ॒ङ्गि॒र॒स्व॒त् । अ॒च्छ॑ । इ॒हि । अ॒ग्निम् । पु॒रि॒ष्य॑म् । अ॒ङ्गि॒र॒स्व॒त् । अ॒च्छ॑ । इ॒मः । अ॒ग्निम् । पु॒रि॒ष्य॑म् । अ॒ङ्गि॒र॒स्व॒त् । भ॒रि॒ष्या॑मः । अ॒ग्निम् । पु॒रि॒ष्य॑म् । अ॒ङ्गि॒र॒स्व॒त् । भ॒रा॑मः ॥ अ॒न्वि॒ति॑ । अ॒ग्निः । उ॒ष॒सा॑म् । अ॒ग्र॑म् । अ॒ख्य॑त् । अ॒न्वि॒ति॑ । अ॒हा॒नि । प्र॒थ॒मः । जा॒त॒वे॒दा इति॑ जा॒त - वे॒दाः ॥ अ॒न्वि॒ति॑ । सू॒र्य॑स्य । 6

TS 4.1.2.3

पु॒रु॒त्रे॒ति॑ पु॒रु - त्रा । च॒ । रु॒मी॒न् । अ॒न्वि॒ति॑ । द्या॒वा॑पृ॒थि॒वी इति॑ द्या॒वा॑ - पृ॒थि॒वी । ए॒ति॑ । त॒ता॒न् ॥ आ॒ग॒त्ये॒त्या॑ - ग॒त्य॑ । वा॒जी । अ॒द्ध॒नः । सर्वाः॑ । मृ॒धः । वी॒ति॑ । धू॒नु॒ते ॥ अ॒ग्निम् । स॒ध॒स्थ॒ इति॑ स॒ध - स्थे॑ । म॒ह॒ति॑ । चक्षु॑षा । नी॒ति॑ । चि॒की॒ष॒ते ॥ आ॒क्र॒म्ये॒त्या॑ - क्र॒म्य॑ । वा॒जि॒न् । पृ॒थि॒वीम् । अ॒ग्निम् । इ॒च्छ॑ । रु॒चा । त्वम् ॥ भू॒म्याः॑ । वृ॒त्वा॒य॑ । नः॑ । ब्रू॒हि । य॒तः । ख॒ना॑म् । तम् । व॒यम् ॥ द्यौः । ते । पृ॒ष्ठम् । पृ॒थि॒वी । स॒ध॒स्थ॒मि॒ति॑ स॒ध - स्थ॑म्

। आ॒त्मा । अ॒न्तरि॑क्षम् । सु॒मु॒द्रः । ते । योनिः ॥ वि॒ख्यायेति॑ वि - ख्याय॑ । चक्षु॑षा । त्वम् । अ॒भीति॑ । तिष्ठ । 7

TS 4.1.2.4

पृ॒त॒न्य॒तः ॥ उ॒दि॒ति॑ । क्रा॒म॒ । म॒ह॒ते । सौ॒भ॒गाय॑ । अ॒स्मात् । आ॒स्थाना॑दि॒त्यां - स्था॒नात् । द्र॒वि॒णो॒दा इति॑ द्रविणः - दाः । वा॒जि॒न् ॥ व॒यम् । स्या॒म॒ । सु॒म॒ता॒वि॒ति॑ सु - म॒तौ । पृ॒थि॒व्याः । अ॒ग्निम् । ख॒नि॒ष्यन्तः॑ । उ॒प॒स्थ॒ इत्यु॑प - स्थे । अ॒स्याः ॥ उ॒दि॒ति॑ । अ॒क्र॒मीत् । द्र॒वि॒णो॒दा इति॑ द्रविणः - दाः । वा॒जी । अ॒वा॑ । अ॒कः । सः । लो॒कम् । सु॒कृ॒त॒मि॒ति॑ सु॒कृ॒तम् । पृ॒थि॒व्याः ॥ ततः॑ । ख॒ने॒म् । सु॒प्र॒ती॒क॒मि॒ति॑ सु॒प्र॒ती॒कम् । अ॒ग्निम् । सु॒वः । रु॒हा॒णाः । अधी॑ति । ना॒कै॑ । उ॒त्त॒म॒ इत्यु॑त् - त॒मे ॥ अ॒पः । दे॒वीः । उ॒पे॒ति॑ । सृ॒ज॒ । म॒धु॒म॒ती॒रि॒ति॑ म॒धु॒ - म॒तीः । अ॒य॒क्ष्मा॑य॒ । प्र॒जा॒भ्य॒ इति॑ प्र॒जा॒भ्यः ॥ ता॒सा॑म् । स्था॒नात् । उ॒दि॒ति॑ । जि॒ह॒ता॒म् । ओष॑धयः । सु॒पि॒प्प॒ला इति॑ सु - पि॒प्प॒लाः ॥ जिघ॑र्मि । 8

TS 4.1.2.5

अ॒ग्निम् । मन॑सा । घृ॒तेन॑ । प्र॒ति॒क्ष्यन्त॑मि॒ति॑ प्रति - क्ष्यन्त॑म् । भु॒व॒नानि॑ । वि॒श्वा॑ ॥ पृ॒थुम् । ति॒र॒श्वा । व॒य॑सा । बृ॒हन्त॑म् । व्य॒चि॒ष्ठम् । अ॒न्नम् । र॒भ॒सम् । वि॒दा॒नम् ॥ ए॒ति॑ । त्वा॒ । जिघ॑र्मि । वच॑सा । घृ॒तेन॑ । अ॒र॒क्ष॒सा॑ । मन॑सा । तत् । जु॒ष॒स्व ॥ म॒र्य॑श्री॒रि॒ति॑ म॒र्य॑श्रीः । स्पृ॒ह॒य॒द्व॑र्ण॒ इति॑ स्पृ॒ह॒य॒त् - वर्णः॑ । अ॒ग्निः । न । अ॒भि॒मृ॒श॒ इत्य॑भि - मृ॒शे॑ । त॒नु॒वा॑ । ज॒र॒ह॒षा॑णः ॥ प॒री॒ति॑ । वा॒ज॑प॒ति॒रि॒ति॑ वा॒ज॑ - प॒तिः । क॒विः । अ॒ग्निः । ह॒व्यानि॑ । अ॒क्र॒मीत् ॥ दध॑त् । रत्नानि॑ । दा॒शु॒षे ॥ प॒री॒ति॑ । त्वा॒ । अ॒ग्ने॑ । पु॒र॑म् । व॒यम् । वि॒प्र॑म् । स॒ह॒स्य॒ । धी॒म॒हि ॥ धृ॒ष॒द्व॑र्ण॒मि॒ति॑ धृ॒ष॒त् - वर्ण॑म् । दि॒वेदि॑व॒ इति॑ दि॒वे - दि॒वे॑ । भे॒त्ता॒र॑म् ( ) । भ॒ङ्गु॒राव॑त् इति॑ भ॒ङ्गु॒र॒ - व॒त् ॥ त्वम् । अ॒ग्ने॑ । द्यु॒भि॒रि॒ति॑ द्यु - भिः॑ । त्वम् । आ॒शु॒शु॒क्ष॒णिः । त्वम् । अ॒द्भ्य॒ इत्य॑त् - भ्यः॑ । त्वम् । अ॒श्म॑नः । प॒रि॑ ॥ त्वम् । व॒ने॒भ्यः॑ । त्वम् । ओष॑धी॒भ्य॒ इत्योष॑धि - भ्यः॑ । त्वम् । नृ॒णाम् । नृ॒प॒त् इति॑ नृ॒प॒ते॑ । जा॒य॒से॑ । शु॒चिः॑ ॥ 9

(प्रतूर्वन्थ - सूर्यस्य - तिष्ठ - जिघर्मि - भेत्तारं - विश्श्रुतिश्च) (A2)

TS 4.1.3.1

देवस्य॑ । त्वा॒ । स॒वितुः॑ । प्र॒स॒व इति॑ प्र - स॒वे । अ॒श्विनोः॑ । बा॒हुभ्या॑मिति॑ बा॒हु - भ्या॑म् ।
पू॒ष्णः । ह॒स्ताभ्या॑म् । पृ॒थि॒व्याः । स॒धस्थ॑ इति॑ स॒ध - स्थे॑ । अ॒ग्निम् । पु॒री॒ष्यम् । अ॒ङ्गिर॑स्वत्
। ख॒नामि॑ ॥ ज्योति॑ष्मन्तम् । त्वा॒ । अ॒ग्ने । सु॒प्रती॑कमिति॑ सु - प्रती॑कम् । अज॑स्रेण । भा॒नुना॑
। दी॒द्यान॑म् ॥ शि॒वम् । प्र॒जाभ्य॑ इति॑ प्र - जा॒भ्यः । अहि॑स॒न्तम् । पृ॒थि॒व्याः । स॒धस्थ॑ इति॑
स॒ध - स्थे॑ । अ॒ग्निम् । पु॒री॒ष्यम् । अ॒ङ्गिर॑स्वत् । ख॒नामि॑ ॥ अ॒पाम् । पृ॒ष्ठम् । अ॒सि । स॒प्रथा॑
इति॑ स - प्रथाः॑ । उ॒रु । अ॒ग्निम् । भ॒रि॒ष्यत् । प॑रावपिष्ठमित्यप॑रा - व॒पिष्ठ॑म् ॥ व॒र्ध॒मान॑म् ।
म॒हः । एति॑ । च॒ । पु॒ष्कर॑म् । दि॒वः । मा॒त्रया॑ । व॒रि॒णा । प्र॒थ॒स्व ॥ श॒र्म । च॒ । स्थः॑ । 10

TS 4.1.3.2

व॒र्म । च॒ । स्थः॑ । अ॒च्छि॑द्रे इति॑ । ब॒हु॒ले इति॑ । उ॒भे इति॑ ॥ व्य॒च॒स्वती॑ इति॑ । स॒मिति॑ ।
व॒सा॒थाम् । भ॒र्तम् । अ॒ग्निम् । पु॒री॒ष्यम् ॥ स॒मिति॑ । व॒सा॒थाम् । सु॒व॒र्विदे॑ति॑ सु॒वः - वि॒दा॑ । स॒-
मी॒ची इति॑ । उ॒र॑सा । त॒मना॑ ॥ अ॒ग्निम् । अ॒न्तः । भ॒रि॒ष्यन्ती॑ इति॑ । ज्योति॑ष्मन्तम् । अज॑स्रम्
। इत् ॥ पु॒री॒ष्यः । अ॒सि । वि॒श्वभ॑रा इति॑ वि॒श्व - भ॒राः ॥ अथ॑र्वा । त्वा॒ । प्र॒थ॒मः । नि॒रिति॑
। अ॒म॒न्थ॑त् । अ॒ग्ने ॥ त्वा॒म् । अ॒ग्ने । पु॒ष्करा॑त् । अधी॑ति॑ । अथ॑र्वा । नि॒रिति॑ । अ॒म॒न्थ॑त्
॥ मू॒र्ध॒नः । वि॒श्वस्य॑ । वा॒घतः॑ ॥ तम् । उ॒ । त्वा॒ । द॒द्व्य॒ङ् । ऋ॒षिः । पु॒त्रः । ई॒धे । 11

TS 4.1.3.3

अथ॑र्वणः ॥ वृ॒त्रह॑णमिति॑ वृ॒त्र - ह॒नम् । पु॒र॒न्दुर॑मिति॑ पु॒रं - दुर॑म् ॥ तम् । उ॒ । त्वा॒ । पा॒थ्यः
। वृ॒षा॑ । स॒मिति॑ । ई॒धे । दु॒स्यु॒हन्त॑मिति॑ द॒स्यु॒-हन्त॑मम् ॥ ध॒न॒ञ्ज॒यमिति॑ ध॒नं - ज॒यम् ।
रणे॑रण॒ इति॑ रणे॑-रणे॑ ॥ सी॒दं । हो॒तुः । स्वे । उ॒ । लो॒के । चि॒कि॒त्वान् । सा॒दय॑ । य॒ज्ञम् ।

सुकृतस्येति सु-कृतस्य॑ । योनौ॑ ॥ देवावीरिति॑ देव-अवीः॑ । देवान् । हविषा॑ । यजासि॑ । अग्ने॑
। बृहत् । यजमाने॑ । वयः॑ । धाः॑ ॥ नीति॑ । होता॑ । होतृषद॑ इति होतृ-सद॑ने । विदानः॑ ।
त्वेषः॑ । दीदिवान् । असद॑त् । सुदक्ष॑ इति सु - दक्षः॑ ॥ अद॑ब्धव्रत प्रमतिरित्यद॑ब्धव्रत-प्रमतिः॑
। वसिष्ठः॑ । सहस्र॑भ्रं इति सहस्रं-भ्रः॑ । शुचिजिह्व॑ इति शुचि॑ - जिह्वः॑ । अग्निः॑ ॥ समिति॑ ।
सीदुस्व॑ । महान् । असि॑ । शोच॑स्व । 12

TS 4.1.3.4

देववीत॑म् इति देव - वीत॑मः ॥ वीति॑ । धूमम् । अग्ने॑ । अरुषम् । मिये॑द्भ्य । सृज॑ ।
प्रशस्तेति॑ प्र - शस्त॑ । दुरु॑शतम् ॥ जनि॑ष्व । हि । जेन्यः॑ । अग्ने॑ । अह्ना॑म् । हितः॑ ।
हितेषु॑ । अरुषः॑ । वनेषु॑ ॥ दमे॑दम् इति दमे॑ - दमे॑ । सप्त॑ । रत्ना॑ । दधानः॑ । अग्निः॑ ।
होता॑ । नीति॑ । ससा॑दु । यजीयान् ॥ 13

(स्थ - ईधे - शोच॑स्व - सप्तविंशतिश्च) - (A3)

TS 4.1.4.1

समिति॑ । ते । वा॒युः । मा॒तरि॒श्वा । दुधा॒तु । उ॒त्ता॒नाया॑ इत्यु॑त् - ता॒नायै॑ । हृद॑यम् । यत् ।
विलि॑ष्टमिति॑ वि - लि॑ष्टम् ॥ देवाना॑म् । यः । चर॑ति । प्रा॒णथे॒नेति॑ प्र - अ॒नथे॒न । तस्मै॑ । च॒
। दे॒वि । वष॑ट् । अस्तु॑ । तुभ्य॑म् ॥ सुजा॑त इति सु-जा॑तः । ज्योति॑षा । सह॑ । शर्म॑ ।
वरू॑थम् । एति॑ । अस॑दुः । सुवः॑ ॥ वासः॑ । अग्ने॑ । विश्व॑रूपमिति॑ विश्व - रूपम् । समिति॑
। व्य॒यस्व॑ । विभा॑वसो इति॑ विभा-व॑सो ॥ उदि॑ति । उ॒ । तिष्ठ॑ । स्व॒द्धरेति॑ सु - अ॒द्धर॑ ।
अव॑ । नः॑ । दे॒व्या । कृ॒पा ॥ दृ॒शे । च॒ । भा॒सा । बृ॒हता॑ । सुशु॑क्निरिति॑ सु - शु॒क्निः॑ ।
एति॑ । अग्ने॑ । या॒हि । सु॒शस्ति॑भिरिति॑ सुश॑स्ति - भिः॑ ॥ 14

TS 4.1.4.2

ऊर्ध्वः । उ । स्वि॑ति । नः । ऊ॒तये॑ । तिष्ठ॑ । देवः । न । स॒वि॒ता ॥ ऊ॒र्ध्वः । वा॒ज॑स्य
 । स॒नि॒ता । यत् । अ॒ञ्जि॒भिरि॒त्य॒ञ्जि - भिः । वा॒घ॒द्भिरि॒ति वा॒घत् - भिः । वि॒ह्व॑या॒मह॑ इति॑ वि
 - ह्व॑या॒महे ॥ सः । जा॒तः । गर्भः॑ । अ॒सि । रोद॑स्योः । अ॒ग्रे । चारुः॑ । वि॒भृ॑त् इति॑ वि -
 भृ॑त् । ओष॑धीषु ॥ चि॒त्रः । शि॒शुः । प॒रीति॑ । तमा॑सी । अ॒क्तः । प्रेति॑ । मा॒तृभ्य॑ इति॑
 मा॒तृ - भ्यः । अधी॑ति । क॒नि॒क्रद॑त् । गाः ॥ स्थि॑रः । भ॒व । वी॒ङ्ग॑ इति॑ वी॒ङ्ग - अ॒ङ्गः ।
 आ॒शुः । भ॒व । वा॒जी । अ॒र्वन् ॥ पृथुः॑ । भ॒व । सु॒षट् इति॑ सु - स॒दः । त्वम् । अ॒ग्नेः ।
 पु॒री॒षवा॑ह॒न् इति॑ पु॒रीष - वा॑ह॒नः ॥ शि॒वः । भ॒व । 15

TS 4.1.4.3

प्र॒जाभ्य॑ इति॑ प्र - जा॒भ्यः । मा॒नु॒षी॒भ्यः । त्वम् । अ॒ङ्गि॒रः ॥ मा । द्या॒वापृ॑थि॒वी इति॑ द्या॒वा
 - पृ॑थि॒वी । अ॒भीति॑ । शू॒शु॒चः । मा । अ॒न्त॒रि॒क्षम् । मा । व॒न॒स्प॒तीन् ॥ प्रेति॑ । ए॒तु ।
 वा॒जी । क॒नि॒क्रद॑त् । ना॒न॒दत् । रा॒स॒भः । प॒त्वा ॥ भ॒रन् ॥ अ॒ग्निम् । पु॒री॒ष्यम् । मा ।
 पा॒दि । आ॒युषः॑ । पु॒रा ॥ रा॒स॒भः । वा॒म् । क॒नि॒क्रद॑त् । सु॒यु॒क्त इति॑ सु - यु॒क्तः । वृ॒ष॒णा
 । रथे॑ ॥ सः । वा॒म् । अ॒ग्निम् । पु॒री॒ष्यम् । आ॒शुः । दू॒तः । व॒हात् । इ॒तः ॥ वृ॒
 षा॑ । अ॒ग्निम् । वृ॒ष॒णम् । भ॒रन् । अ॒पाम् । गर्भः॑ । स॒मु॒द्रि॒यम् ॥ अ॒ग्रे । ए॒ति । या॒हि । 16

TS 4.1.4.4

वी॒तये॑ । ऋ॒तम् । स॒त्यम् ॥ ओष॑धयः । प्र॒तीति॑ । गृ॒ही॒त् । अ॒ग्निम् । ए॒तम् । शि॒वम् ।
 आ॒य॒न्त॒मि॒त्या॑ - य॒न्त॑म् । अ॒भीति॑ । अ॒त्र । यु॒ष्मान् ॥ व्य॒स्य॒न्निति॑ वि - अ॒स्य॒न् । वि॒श्वाः ।
 अ॒म॒न्तीः । अ॒रा॒तीः । नि॒षी॒द॒न्नि ति॑ नि - सी॒द॒न् । नः । अ॒पेति॑ । दु॒र्म॒ति॒मिति॑ दुः- म॒तिम् ।
 ह॒न॒त् ॥ ओष॑धयः । प्र॒तीति॑ । मो॒द॒द्भम् । ए॒नम् । पु॒ष्पा॒व॒ती॒रिति॑ पु॒ष्प - व॒तीः । सु॒पि॒प्प॒ला
 इति॑ सु - पि॒प्प॒लाः ॥ अ॒यम् । वः । गर्भः॑ । ऋ॒त्वि॒यः । प्र॒त्नम् । स॒ध॒स्थ॒मिति॑ स॒ध॒स्थ॒म्
 । ए॒ति । अ॒स॒द॒त् ॥ 17

(सुशस्तिभिः - शिवो भव - याहि - षट्त्रिंशच्च) (A4)

TS 4.1.5.1

वीतिं । पाजसा । पृथुना । शोशुचानः । बाधस्व । द्विषः । रक्षसः । अमीवाः ॥ सुशर्मण
इति सु - शर्मणः । बृहतः । शर्मणि । स्याम् । अग्नेः । अहम् । सुहवस्येति सु-हवस्य
। प्रणीतविति प्र-नीतौ ॥ आपः । हि । स्थ । मयोभुव इति मयः-भुवः । ताः । नः
। ऊर्जे । दुधातुन ॥ महे । रणाय । चक्षसे ॥ यः । वः । शिवतम् इति शिव-तम्
। रसः । तस्य । भाजयत् । इह । नः ॥ उशतीः । इव । मातरः ॥ तस्मै । अरम्
। गुमाम् । वः । यस्य । क्षयाय । जिन्वथ ॥ आपः । जनयथ । च । नः ॥ मित्रः । 18

TS 4.1.5.2

सःसृज्येति सं - सृज्यं । पृथिवीम् । भूमिम् । च । ज्योतिषा । सह ॥ सुजातमिति सु - जातम्
। जातवेदसमिति जात-वेदसम् । अग्निम् । वैश्वानरम् । विभूमिति वि - भुम् ॥ अयक्ष्मायं ।
त्वा । समितिं । सृजामि । प्रजाभ्य इति प्र-जाभ्यः ॥ विश्वे । त्वा । देवाः । वैश्वानराः ।
समितिं । सृजन्तु । आनुष्टुभेनेत्यानु-स्तुभेन । छन्दसा । अङ्गिरस्वत् ॥ रुद्राः । सभृत्येति सं
- भृत्यं । पृथिवीम् । बृहत् । ज्योतिः । समितिं । ईधिरे ॥ तेषाम् । भानुः । अजस्रः ।
इत् । शुक्रः । देवेषु । रोचते ॥ सःसृष्टमिति सं - सृष्टम् । वसुभिरिति वसु - भिः । रु-
द्रैः । धीरैः । कर्मण्याम् । मृदम् ॥ हस्ताभ्याम् । मृद्वीम् । कृत्वा । सिनीवाली । करोतु । 19

TS 4.1.5.3

ताम् ॥ सिनीवाली । सुकपर्देति सु - कपर्दा । सुकुरीरेति सु - कुरीरा । स्वौपशेति सु - औपशा
॥ सा । तुभ्यम् । अदिते । महे । एति । उखाम् । दुधातु । हस्तयोः ॥ उखाम् । करोतु
। शक्त्या । बाहुभ्यामिति बाहु - भ्याम् । अदितिः । धिया ॥ माता । पुत्रम् । यथा । उपस्थ
इत्युप - स्थे । सा । अग्निम् । बिभर्तु । गर्भे । आ ॥ मुखस्य । शिरः । असि । यज्ञस्य । पदे

इति । स्थः ॥ वसवः । त्वा । कृण्वन्तु । गायत्रेण । छन्दसा । अङ्गिरस्वत् । पृथिवी । अ-
सि । रुद्राः । त्वा । कृण्वन्तु । त्रैष्टुभेन । छन्दसा । अङ्गिरस्वत् । अन्तरिक्षम् । असि । 20

TS 4.1.5.4

आदित्याः । त्वा । कृण्वन्तु । जागतेन । छन्दसा । अङ्गिरस्वत् । द्यौः । असि । विश्वे
। त्वा । देवाः । वैश्वानराः । कृण्वन्तु । आनुष्टुभेनेत्यानु - स्तुभेन । छन्दसा । अङ्गि-
रस्वत् । दिशः । असि । ध्रुवा । असि । धारय । मयि । प्रजामिति प्र-जाम् । रायः
। पोषम् । गौपत्यम् । सुवीर्यमिति सु - वीर्यम् । सजातानिति स - जातान् । यजमानाय
। अदित्यै । रास्ना । असि । अदितिः । ते । बिलम् । गृह्णातु । पाङ्केन । छन्दसा ।
अङ्गिरस्वत् ॥ कृत्वाय । सा । महीम् । उखाम् । मृन्मयीमिति मृत्-मयीम् । योनिम् ।
अग्नये ॥ ताम् । पुत्रेभ्यः । सम् । प्रेति ( ) । अयच्छत् । अदितिः । श्रपयान् । इति ॥ 21

(मित्रः - करो - त्वन्तरिक्षमसि - प्र - चत्वारि च) (A5)

TS 4.1.6.1

वसवः । त्वा । धूपयन्तु । गायत्रेण । छन्दसा । अङ्गिरस्वत् । रुद्राः । त्वा । धूपयन्तु
। त्रैष्टुभेन । छन्दसा । अङ्गिरस्वत् । आदित्याः । त्वा । धूपयन्तु । जागतेन । छन्दसा
। अङ्गिरस्वत् । विश्वे । त्वा । देवाः । वैश्वानराः । धूपयन्तु । आनुष्टुभेनेत्यानु - स्तुभेन
। छन्दसा । अङ्गिरस्वत् । इन्द्रः । त्वा । धूपयतु । अङ्गिरस्वत् । विष्णुः । त्वा ।
धूपयतु । अङ्गिरस्वत् । वरुणः । त्वा । धूपयतु । अङ्गिरस्वत् । अदितिः । त्वा । देवी ।
विश्वदेव्यावतीति विश्वदेव्य - वती । पृथिव्याः । सधस्थ इति सध - स्थे । अङ्गिरस्वत् । खनतु
। अवट । देवानाम् । त्वा । पत्नीः । 22

TS 4.1.6.2

देवीः । विश्वदैव्यावतीरिति विश्वदैव्य - वतीः । पृथिव्याः । सधस्थ इति सध - स्थे । अङ्गिरस्वत् । दधतु । उखे । धिषणाः । त्वा । देवीः । विश्वदैव्यावतीरिति विश्वदैव्य - वतीः । पृथिव्याः । सधस्थ इति सध - स्थे । अङ्गिरस्वत् । अभीति । इन्धताम् । उखे । गाः । त्वा । देवीः । विश्वदैव्यावतीरिति विश्वदैव्य - वतीः । पृथिव्याः । सधस्थ इति सध - स्थे । अङ्गिरस्वत् । श्रपयन्तु । उखे । वरूत्रयः । जनयः । त्वा । देवीः । विश्वदैव्यावतीरिति विश्वदैव्य - वतीः । पृथिव्याः । सधस्थ इति सध - स्थे । अङ्गिरस्वत् । पचन्तु । उखे ॥ मित्र । एताम् । उखाम् । पच । एषा । मा । भेदि ॥ एताम् । ते । परीति । ददामि । अभित्यै ॥ अभीति । इमाम् । 23

TS 4.1.6.3

महिना । दिवम् । मित्रः । बभूव । सप्रथा इति स - प्रथाः ॥ उत । श्रवसा । पृथिवीम् ॥ मित्रस्य । चरुषणीधृत इति चरुषणि - धृतः । श्रवः । देवस्य । सानसिम् ॥ द्युम्नम् । चित्रश्रवस्तममिति चित्रश्रवः - तमम् ॥ देवः । त्वा । सविता । उदिति । वपुतु । सुपाणिरिति सु - पाणिः । स्वङ्गुरिरिति सु - अङ्गुरिः ॥ सुबाहुरिति सु - बाहुः । उत । शक्त्या ॥ अपद्यमाना । पृथिवि । आशाः । दिशः । एति । पृण ॥ उदिति । तिष्ठ । बृहती । भव । ऊर्ध्वा । तिष्ठ । ध्रुवा । त्वम् ॥ वसवः । त्वा । एति । छन्दन्तु । गायत्रेण । छन्दसा । अङ्गिरस्वत् । रुद्राः । त्वा । एति । छन्दन्तु ( ) । त्रैष्टुभेन । छन्दसा । अङ्गिरस्वत् । आदित्याः । त्वा । एति । छन्दन्तु । जागतेन । छन्दसा । अङ्गिरस्वत् । विश्वे । त्वा । देवाः । वैश्वानराः । एति । छन्दन्तु । आनुष्टुभेनेत्यानु - स्तुभेन । छन्दसा । अङ्गिरस्वत् ॥ 24

(पत्नी - रिमाः - रुद्रास्त्वाऽऽ च्छन्दन्त्वे - कान्न विश्श्रुतिश्च) (A6)

TS 4.1.7.1

समाः । त्वा । अग्ने । ऋतवः । वर्धयन्तु । सवँथ्सरा इति सं-वँथ्सराः । ऋषयः । यानि

। सुत्या ॥ समितिं । दिव्येन । दीदिहि । रोचनेन । विश्वाः । एति । भाहि । प्रदिश इति
 प्र - दिशः । पृथिव्याः ॥ समितिं । च । इद्व्यस्व । अग्ने । प्रेति । च । बोधय । एनम्
 । उदिति । च । तिष्ठ । महते । सौभगाय ॥ मा । च । रिषत् । उपसत्तेत्युप - सत्ता ।
 ते । अग्ने । ब्रह्माणः । ते । यशसः । सन्तु । मा । अन्ये ॥ त्वाम् । अग्ने । वृणते ।
 ब्राह्मणाः । इमे । शिवः । अग्ने । 25

TS 4.1.7.2

संवरण इति सं - वरणे । भव । नः ॥ सपत्नहेति सपत्न-हा । नः । अभिमातिजिदित्यभिमाति
 - जित् । च । स्वे । गये । जागृहि । अप्रयुच्छन्नित्यप्र - युच्छन् ॥ इह । एव । अग्ने
 । अधीति । धारय । रयिम् । मा । त्वा । नीति । क्रन् । पूर्वचित् इति पूर्व - चितः ।
 निकारिण इति नि - कारिणः ॥ क्षत्रम् । अग्ने । सुयममिति सु - यमम् । अस्तु । तुभ्यम् ।
 उपसत्तेत्युप-सत्ता । वर्द्धताम् । ते । अनिष्टृतः ॥ क्षत्रेण । अग्ने । स्वायुरिति सु - आयुः ।
 समिति । रभस्व । मित्रेण । अग्ने । मित्रधेय इति मित्र - धेयै । यतस्व ॥ सजातानामिति
 स - जातानाम् । मद्ध्यमस्था इति मद्ध्यम-स्थाः । एधि । राज्ञाम् । अग्ने । विहव्य इति वि -
 हव्यः । दीदिहि । इह ॥ अतीति । 26

TS 4.1.7.3

निहः । अतीति । सिधः । अतीति । अचित्तिम् । अतीति । अरातिम् । अग्ने ॥ विश्वा ।
 हि । अग्ने । दुरितेति दुः - इता । सहस्व । अथ । अस्मभ्यमित्यस्म - भ्यम् । सहवीरामिति
 सह - वीराम् । रयिम् । दाः ॥ अनाधृष्य इत्यना - धृष्यः । जातवेदा इति जात - वेदाः ।
 अनिष्टृतः । विराडिति वि - राट् । अग्ने । क्षत्रभृदिति क्षत्र - भृत् । दीदिहि । इह ॥ विश्वाः
 । आशाः । प्रमुञ्चन्निति प्र - मुञ्चन् । मानुषीः । भियः । शिवाभिः । अद्य । परीति । पाहि
 । नः । वृधे ॥ बृहस्पते । सवितुः । बोधय । एनम् । सशितमिति सं - शितम् । चित् ।
 सतरामिति सं - तराम् । समिति । शिशधि ॥ वर्द्धय । एनम् । महते । सौभगाय । 27

TS 4.1.7.4

विश्वे॑ । ए॒नम् । अ॒न्विति॑ । म॒दन्तु॑ । दे॒वाः ॥ अ॒मु॒त्र॒भू॒यादि॒त्यमु॒त्र - भू॒यात् । अ॒धं । यत् ।
य॒मस्य॑ । बृ॒ह॒स्प॒ते । अ॒भि॒श॒स्तेरि॒त्यभि॑ - श॒स्तेः । अ॒मु॒ञ्चः ॥ प्र॒तीति॑ । औ॒ह॒ताम् । अ॒श्वि॒ना॑
। मृ॒त्युम् । अ॒स्मात् । दे॒वा॒नाम् । अ॒ग्ने॑ । भि॒षजा॑ । श॒ची॒भिरि॒ति श॒चि॑ - भिः ॥ उ॒दि॒ति॑ ।
व॒यम् । त॒म॒सः । प॒रीति॑ । प॒श्य॒न्तः । ज्योतिः॑ । उ॒त्त॒र॒मि॒त्युत् - त॒रम् ॥ दे॒वम् । दे॒व॒त्रेति॑
दे॒व - त्रा॑ । सूर्य॑म् । अ॒ग॒न्म । ज्योतिः॑ । उ॒त्त॒म॒मि॒त्युत् - त॒मम् ॥ 28

(इ॒मे शि॒वो अ॒ग्ने - ऽति॑ - सौ॒भ॒गाय॑ - च॒तु॒स्त्रि॒ंशच्च॑) (A7)

TS 4.1.8.1

ऊ॒र्ध्वाः । अ॒स्य॑ । स॒मि॒ध इति॑ सं॒-इ॒धः । भ॒व॒न्ति॑ । ऊ॒र्ध्वा । शु॒क्रा । शो॒ची॒र्षि॑ ।
अ॒ग्नेः ॥ द्यु॒म॒त्त॒मेति॑ द्यु॒मत् - त॒मा॑ । सु॒प्र॒ती॒क॒स्येति॑ सु - प्र॒ती॒क॒स्य॑ । सू॒नोः ॥ त॒नू॒न॒पा॒दि॒-
ति॑ त॒नू॒न॒पा॑त् । अ॒सु॒रः । वि॒श्व॒वे॒दा इति॑ वि॒श्व॒वे॒दाः । दे॒वः । दे॒वेषु॑ । दे॒वः ॥ प॒थः ।
ए॒ति॑ । अ॒न॒क्ति॑ । म॒द्धा॑ । घृ॒तेन॑ ॥ म॒द्धा॑ । य॒ज्ञम् । न॒क्ष॒से । प्री॒णानः॑ । न॒रा॒श॒सः॑ ।
अ॒ग्ने ॥ सु॒कृ॒दि॒ति॑ सु - कृ॒त् । दे॒वः । स॒वि॒ता । वि॒श्व॒वा॒र इति॑ वि॒श्व - वा॒रः ॥ अ॒च्छं
। अ॒यम् । ए॒ति॑ । श॒व॒सा । घृ॒तेन॑ । ई॒डा॒नः । व॒ह्निः । न॒म॒सा ॥ अ॒ग्निम् । सु॒चः ।
अ॒द्ध॒रेषु॑ । प्र॒य॒त्स्वि॒ति॑ प्र॒यत् - सु॑ ॥ सः । य॒क्ष॒त् । अ॒स्य॑ । म॒हि॒मा॒नम् । अ॒ग्नेः । सः । 29

TS 4.1.8.2

ई॒म् । म॒न्द्रा॒सु॑ । प्र॒य॒सः ॥ व॒सुः । चे॒ति॒ष्ठः । व॒सु॒धा॒त॒म् इति॑ व॒सु - धा॒त॒मः । च॒ ॥ द्वा॒रः ।
दे॒वीः । अ॒न्विति॑ । अ॒स्य॑ । वि॒श्वे॑ । व॒ता । द॒द॒न्ते॑ । अ॒ग्नेः ॥ उ॒रु॒व्य॒च॒स इत्यु॑रु - व्य॒च॒सः
। धा॒म॒ना॑ । प॒त्य॒मा॒नाः ॥ ते इति॑ । अ॒स्य॑ । योष॑णे इति॑ । दि॒व्ये इति॑ । न । यो॒नौ ।
उ॒षा॒सा॒न॒क्ता॑ ॥ इ॒मम् । य॒ज्ञम् । अ॒व॒ता॒म् । अ॒द्ध॒रम् । नः॑ ॥ दै॒व्या॑ । हो॒ता॒रौ । ऊ॒र्ध्वम्

। अ॒द्धर॑म् । नः॑ । अ॒ग्नेः॑ । जि॒ह्वा॑म् । अ॒भीति॑ । गृ॒णीत॑म् ॥ कृ॒णु॑तम् । नः॑ । स्वि॒ष्टि॒-
मिति॑ सु॒-इष्टि॑म् ॥ ति॒स्रः॑ । दे॒वीः । ब॒रु॒हिः । ए॒ति॑ । इ॒दम् । स॒द॒न्तु॑ । इ॒डा॑ । सर॑स्वती । 30

TS 4.1.8.3

भा॒र॑ती ॥ म॒ही । गृ॒णा॒ना ॥ तत् । नः॑ । तु॒रीप॑म् । अ॒द्भु॑तम् । पु॒रु॒क्षु॑ । त्व॒ष्टा॑ । सु॒वी॒-
र॒मिति॑ सु - वी॒र॑म् ॥ रा॒यः । पोष॑म् । वी॒ति॑ । स्य॒तु॑ । नाभि॑म् । अ॒स्मे इति॑ ॥ वन॑स्पते
। अवे॑ति । सृ॒ज॒ । ररा॑णः । त्मना॑ । दे॒वेषु॑ ॥ अ॒ग्निः । ह॒व्यम् । श॒मि॒ता । सू॒द॒या॒ति॑
॥ अ॒ग्ने॑ । स्वाहा॑ । कृ॒णु॒हि॒ । जा॒त॒वे॒दु इति॑ जा॒त - वे॒दुः । इन्द्रा॑य । ह॒व्यम् ॥ वि॒श्वे॑ ।
दे॒वाः । ह॒विः । इ॒दम् । जुष॑न्ताम् ॥ हि॒र॒ण्य॒ग॒र्भ इति॑ हि॒र॒ण्य॒-ग॒र्भः । स॒मिति॑ । अ॒व॒र्त॑त ।
अ॒ग्ने॑ । भू॒तस्य॑ । जा॒तः । प॒तिः । ए॒कः । आ॒सीत् ॥ सः । दा॒धार॑ । पृ॒थि॒वीम् । द्याम् । 31

TS 4.1.8.4

उ॒त । इ॒माम् । कस्मै॑ । दे॒वाय॑ । ह॒विषा॑ । वि॒धेम॑ ॥ यः । प्रा॒ण॒त इति॑ प्र - अ॒न॒तः ।
नि॒मि॒ष॒त इति॑ नि - मि॒ष॒तः । म॒हि॒त्वे॒ति॑ म॒हि - त्वा । ए॒कः । इ॒त् । राजा॑ । जग॑तः । ब॒भूव॑
॥ यः । ई॒शे॑ । अ॒स्य । द्वि॒प॒द इति॑ द्वि - प॒दः । च॒तु॒ष्प॒द इति॑ च॒तुः - प॒दः । कस्मै॑ ।
दे॒वाय॑ । ह॒विषा॑ । वि॒धेम॑ ॥ यः । आ॒त्म॒दा इत्या॑त्म॒-दाः । ब॒ल॒दा इति॑ ब॒ल॒-दाः । यस्य॑
। वि॒श्वे॑ । उ॒पा॒स॒न्त इत्यु॑प - आ॒स॒न्ते । प्र॒शि॒ष॒मिति॑ प्र - शि॒ष॑म् । यस्य॑ । दे॒वाः ॥ यस्य॑ ।
छा॒या । अ॒मृ॒त॑म् । यस्य॑ । मृ॒त्युः । कस्मै॑ । दे॒वाय॑ । ह॒विषा॑ । वि॒धेम॑ ॥ यस्य॑ । इ॒मे
। हि॒म॒व॒न्त इति॑ हि॒म - व॒न्तः । म॒हि॒त्वे॒ति॑ म॒हि - त्वा । यस्य॑ । स॒मु॒द्रम् । र॒स॒या॑ । स॒ह । 32

TS 4.1.8.5

आ॒हुः ॥ यस्य॑ । इ॒माः । प्र॒दि॒श॒ इति॑ प्र॒-दि॒शः । यस्य॑ । बा॒हू इति॑ । कस्मै॑ । दे॒वाय॑ ।
ह॒विषा॑ । वि॒धेम॑ ॥ यम् । ऋ॒न्द॑सी इति॑ । अ॒व॒सा । त॒स्त॒भा॒ने इति॑ । अ॒भ्यै॑क्षेता॒मित्य॑भि -
ऐ॒क्षे॒तां । मन॑सा । रेज॑माने इति॑ ॥ यत्र॑ । अधी॑ति । सू॒रः । उ॒दि॒ता॒वित्यु॑त् - इ॒तौ । व्ये॑तीति॑

वि - एति॑ । कस्मै॑ । देवाय॑ । ह॒विषा॑ । वि॒धेम॑ ॥ येन॑ । द्यौः । उ॒ग्रा । पृ॒थि॒वी । च॒ । दृ॒ढे
इति॑ । येन॑ । सु॒वः । स्त॒भित॑म् । येन॑ । नाकः॑ ॥ यः । अ॒न्तरि॑क्षे । रज॑सः । वि॒मान॒ इति॑
वि-मानः॑ । कस्मै॑ । देवाय॑ । ह॒विषा॑ । वि॒धेम॑ ॥ आपः॑ । ह॒ । यत् । म॒हतीः॑ । विश्वे॑म् । 33

TS 4.1.8.6

आय॑न् । दक्ष॑म् । दधा॑नाः । ज॒नय॑न्तीः । अ॒ग्निम् ॥ ततः॑ । दे॒वाना॑म् । निरि॑ति ।
अ॒वर्त॑त् । असुः॑ । एकः॑ । कस्मै॑ । देवाय॑ । ह॒विषा॑ । वि॒धेम॑ ॥ यः । चि॒त् । आ॒
पः । म॒हि॒ना । प॒र्यप॑श्य॒दिति॑ परि-अप॑श्यत् । दक्ष॑म् । दधा॑नाः । ज॒नय॑न्तीः । अ॒ग्निम् ॥
यः । दे॒वेषु॑ । अधी॑ति । दे॒वः । एकः॑ । आसी॑त् । कस्मै॑ । देवाय॑ । ह॒विषा॑ । वि॒धेम॑ ॥ 34

(अ॒ग्नेः स - सर॑स्वती - द्या॑ - स॒ह - विश्वं॑ - चतु॑स्त्रिंशच्च) (A8)

TS 4.1.9.1

आकू॑तिमित्या - कू॒तिम् । अ॒ग्निम् । प्र॒युज॑मिति॑ प्र - युज॑म् । स्वाहा॑ । मनः॑ । मे॒धाम् । अ॒ग्निम्
। प्र॒युज॑मिति॑ प्र-युज॑म् । स्वाहा॑ । चि॒त्तम् । वि॒ज्ञात॑मिति॑ वि - ज्ञा॒तम् । अ॒ग्निम् । प्र॒युज॑मिति॑
प्र - युज॑म् । स्वाहा॑ । वा॒चः । वि॒धृति॑मिति॑ वि-धृ॒तिम् । अ॒ग्निम् । प्र॒युज॑मिति॑ प्र - युज॑म् ।
स्वाहा॑ । प्र॒जाप॑तय॒ इति॑ प्र॒जा - प॒तये॑ । मन॑वे । स्वाहा॑ । अ॒ग्नये॑ । वै॒श्वान॑राय॑ । स्वाहा॑ ।
वि॒श्वे । दे॒वस्य॑ । ने॒तुः । म॒तः । वृ॒णीत॑ । स॒ख्यम् । वि॒श्वे । रा॒यः । इ॒षु॒द्वय॑सि । द्यु॒म्नम्
। वृ॒णीत॑ । पु॒ष्यसे॑ । स्वाहा॑ । मा । स्वि॑ति । मि॒त्थाः । मा । स्वि॑ति । रि॒षः । दृ॒ह॑स्व
। वी॒डय॑स्व । सु ॥ अब॑ । धृ॒ष्णु । वी॒रय॑स्व । 35

TS 4.1.9.2

अ॒ग्निः । च॒ । इ॒दम् । क॒रिष्य॑थः ॥ दृ॒ह॑स्व । दे॒वि । पृ॒थि॒वि । स्व॒स्तये॑ । आ॒सुरी॑ ।
मा॒या । स्व॒धये॑ति॑ स्व - धया॑ । कृ॒ता । अ॒सि ॥ जुष्ट॑म् । दे॒वाना॑म् । इ॒दम् । अ॒स्तु ।

हव्यम् । अरि॑ष्टा । त्वम् । उदि॑ति । इ॒हि । यु॒ज्ञे । अ॒स्मिन् ॥ मि॒त्रं । ए॒ताम् । उ॒खाम्
। त॒प॒ । ए॒षा । मा । भे॒दि ॥ ए॒ताम् । ते । परी॑ति । दु॒दामि॑ । अभि॑त्त्यै ॥ द्र॒वन् इति॑
द्रु - अ॒न्नः । सर्पि॑रासुतिरिति॑ सर्पिः - आ॒सुतिः । प्र॒त्नः । हो॒ता । वरे॑ण्यः ॥ सह॑सः ।
पु॒त्रः । अ॒द्भुतः ॥ पर॑स्याः । अधी॑ति । सु॒वत॑ इति॑ सं - वतः । अ॒वरान् । अ॒भि । ए॒ति । 36

TS 4.1.9.3

त॒र ॥ य॒त्र । अ॒हम् । अ॒स्मिं । तान् । अ॒व ॥ प॒रम॑स्याः । प॒राव॑त॒ इति॑ परा - वतः ।
रोहि॑द॒श्च इति॑ रोहि॒त् - अ॒श्वः । इ॒ह । ए॒ति । ग॒हि ॥ पु॒री॒ष्यः । पु॒रु॒प्रिय॑ इति॑ पुरु - प्रियः । अ॒ग्ने
। त्वम् । त॒र । मृ॒धः ॥ सी॒दं । त्वम् । मा॒तुः । अ॒स्याः । उ॒प॒स्थ॒ इत्यु॑प - स्थे । वि॒श्वानि॑
। अ॒ग्ने । व॒युना॑नि । वि॒द्वान् ॥ मा । ए॒नाम् । अ॒र्चिषा॑ । मा । तप॑सा । अ॒भीति॑ । शू॒शुचः॑
। अ॒न्तः । अ॒स्याम् । शु॒क्रज्यो॑तिरिति॑ शु॒क्र - ज्यो॑तिः । वी॒ति । भा॒हि ॥ अ॒न्तः । अ॒ग्ने ।
रु॒चा । त्वम् । उ॒खायै॑ । स॒दने॑ । स्वे ॥ त॒स्याः । त्वम् । हर॑सा । तप॑न् ( ) । जा॒तवे॑द॒ इति॑
जा॒तवे॑दुः । शि॒वः । भु॒व ॥ शि॒वः । भू॒त्वा । म॒ह्यम् । अ॒ग्ने । अ॒थो इति॑ । सी॒दु । शि॒वः ।
त्वम् ॥ शि॒वाः । कृ॒त्वा । दि॒शः । सर्वाः॑ । स्वा॒म् । योनि॑म् । इ॒ह । ए॒ति । अ॒स॒दुः ॥ 37

(वीरय॒स्वा - SS - तप॑न् - वि॒श्रुति॑श्च) (A9)

TS 4.1.10.1

यत् । अ॒ग्ने । या॒निं । का॒निं । च । ए॒ति । ते । दा॒रूणि॑ । दु॒ध्मसि॑ ॥ तत् । अ॒स्तु
। तु॒भ्यम् । इत् । घृ॒तम् । तत् । जु॒ष॒स्व । य॒वि॒ष्ठ्य ॥ यत् । अ॒त्तिं । उ॒प॒जि॒ह्विके॑त्यु॒प -
जि॒ह्विका॑ । यत् । व॒म्रः । अ॒तिस॑र्प॒तीत्य॑ति-स॒र्पति॑ ॥ सर्व॑म् । तत् । अ॒स्तु । ते । घृ॒तम्
। तत् । जु॒ष॒स्व । य॒वि॒ष्ठ्य ॥ रा॒त्रि॒श॒रा॒त्रिमि॑ति॒ रा॒त्रिम् - रा॒त्रिम् । अ॒प्र॒याव॑मित्य॒प्र॒याव॑म् ।
भर॑न्तः । अ॒श्वा॒य । इ॒व । तिष्ठ॑ते । घा॒सम् । अ॒स्मै ॥ रा॒यः । पोषे॑ण । समि॑ति । इ॒षा ।
मद॑न्तः । अ॒ग्ने । मा । ते । प्र॒ति॒वेशा॑ इति॑ प्र॒ति - वे॒शाः । रि॒षाम् ॥ नाभा॑ । 38

TS 4.1.10.2

पृथिव्याः । समिधानमिति सं-इधानम् । अग्निम् । रायः । पोषाय । बृहते । हवामहे ॥
इरमंदमितीरं - मदम् । बृहदुक्थमिति बृहत् - उक्थम् । यजत्रम् । जेतारम् । अग्निम् ।
पृतनासु । सासहिम् ॥ याः । सेनाः । अभीत्वरीरित्यभि - इत्वरीः । आव्याधिनीरित्या -
व्याधिनीः । उगणाः । उत ॥ ये । स्तेनाः । ये । च । तस्कराः । तान् । ते । अग्ने
। अपीति । दुधामि । आस्यै ॥ दष्ट्रभ्याम् । मलिमूत्रं । जंभ्यैः । तस्करान् । उत ॥
हनूभ्यामिति हनु - भ्याम् । स्तेनान् । भगव इति भग - वः । तान् । त्वम् । खादु । सुखादि-
तानिति सु - खादितान् ॥ ये । जनेषु । मलिम्वः । स्तेनासः । तस्कराः । वनै ॥ ये । 39

TS 4.1.10.3

कक्षेषु । अघायव इत्यघ - यवः । तान् । ते । दुधामि । जंभयोः ॥ यः । अस्मभ्यमित्यस्म-
भ्यम् । अरातीयात् । यः । च । नः । द्वेषते । जनः ॥ निन्दात् । यः । अस्मान् । दिफसात्
। च । सर्वम् । तम् । मस्मसा । कुरु ॥ सशितमिति सं - शितम् । मे । ब्रह्म । सशित-
मिति सं - शितम् । वीर्यम् । बलम् ॥ सशितमिति सं - शितम् । क्षत्रम् । जिष्णु । यस्यं ।
अहम् । अस्मि । पुरोहित इति पुरः - हितः ॥ उदिति । एषाम् । बाहू इति । अतिरम् । उदिति
। वचः । उदिति । उ । बलम् ॥ क्षिणोमि । ब्रह्मणा । अमित्रान् । उदिति । नयामि । 40

TS 4.1.10.4

स्वान् । अहम् ॥ दृशानः । रुक्मः । उर्व्या । वीति । अद्यौत् । दुर्मरुषमिति दुः - मरुषम्
। आयुः । श्रिये । रुचानः ॥ अग्निः । अमृतः । अभवत् । वयोभिरिति वयः - भिः ।
यत् । एनम् । द्यौः । अजनयत् । सुरेता इति सु - रेताः ॥ विश्वा । रूपाणि । प्रतीति
। मुञ्चते । कविः । प्रेति । असावीत् । भद्रम् । द्विपद इति द्वि-पदे । चतुष्पद इति चतुः
- पदे ॥ वीति । नाकम् । अख्यत् । सविता । वरेण्यः । अन्विति । प्रयाणमिति प्र -

यान॑म् । उ॒षसः॑ । वी॒तिं । रा॒ज॒ति ॥ न॒क्तो॒षासा॑ । स॒म॒न॒सेति॑ स - म॒न॒सा । वि॒रू॒पे इ॒ति वि॒रू॒पे । धा॒पये॑ते इति॑ । शि॒शु॑म् । ए॒कम् । स॒मी॒ची इति॑ ॥ द्यावा॑ । क्षा॒म । रु॒क्मः । 41

TS 4.1.10.5

अ॒न्तः । वी॒तिं । भा॒ति । दे॒वाः । अ॒ग्निम् । धा॒रय॑न् । द्र॒वि॒णो॒दा इति॑ द्रवि॒णः - दाः ॥ सु॒प॒र्ण इति॑ सु - प॒र्णः । अ॒सि । ग॒रु॒त्मान् । त्रि॒वृ॒दि॒तिं त्रि - वृ॒त् । ते । शि॒रः । गा॒य॒त्रम् । चक्षुः॑ । स्तो॒मः । आ॒त्मा । सा॒म । ते । त॒नूः । वा॒म॒दे॒व्यमि॑ति॒ वाम - दे॒व्यम् । बृ॒ह॒द्र॒थ॒न्त॒रे इति॑ बृ॒ह॒त् - र॒थ॒न्त॒रे । प॒क्षौ । य॒ज्ञा॒य॒ज्ञि॒यम् । पु॒च्छम् । छ॒न्दा॑सि । अ॒ङ्गानि॑ । धि॒ष्णि॒याः । श॒फाः । यजू॑षि । ना॒म ॥ सु॒प॒र्ण इति॑ सु - प॒र्णः । अ॒सि । ग॒रु॒त्मान् । दि॒वम् । गु॒च्छ । सु॒वः । प॒त ॥ 42

(नाभा - वने ये - नयामि - क्षामा रुक्मौ - ऽष्टात्रिंशच्च) (A10)

TS 4.1.11.1

अ॒ग्ने । यम् । य॒ज्ञम् । अ॒द्भ॒रम् । वि॒श्वतः॑ । प॒रि॒भूरि॑ति॒ परि - भूः । अ॒सि ॥ सः । इत् । दे॒वेषु॑ । गु॒च्छ॒ति ॥ सो॒म । याः । ते । म॒यो॒भुव॑ इति॑ मयः - भुवः । उ॒तयः॑ । स॒न्ति । दा॒शुषे॑ ॥ ताभिः॑ । नः । अ॒वि॒ता । भ॒व ॥ अ॒ग्निः । मू॒र्धा । भुवः॑ ॥ त्वम् । नः । सो॒म । या । ते । धा॒मानि॑ ॥ तत् । स॒वि॒तुः । व॒रे॒ण्यम् । भ॒गः । दे॒वस्य॑ । धी॒म॒हि ॥ धि॒यः । यः । नः । प्र॒चो॒दया॑दि॒तिं प्र॒चो॒दया॑त् ॥ अ॒चि॑न्ती । यत् । च॒कृ॒म । दै॒व्ये । ज॒ने । दी॒नैः । दक्षैः॑ । प्र॒भू॒तीति॑ प्र - भू॒ती । पू॒रु॒ष॒त्वते॑ति॒ पू॒रु॒ष - त्वता॑ ॥ 43

TS 4.1.11.2

दे॒वेषु॑ । च । स॒वि॒तुः । मा॒नु॒षेषु॑ । च । त्वम् । नः । अ॒त्र । सु॒व॒तात् । अ॒ना॒ग॒सः ॥ चो॒द॒यि॒त्री । स॒नृ॒ता॒नाम् । चे॒त॒न्ती । सु॒म॒ती॒नामि॑ति॒ सु - म॒ती॒नाम् ॥ य॒ज्ञम् । दु॒धे । सर॑स्वती

॥ पार्वीरवी । क॒न्या॑ । चि॒त्रायु॑रिति चि॒त्र - आ॒युः । सर॑स्वती । वी॒रप॑त्नीति वी॒र - प॑त्नी ।
धि॒यै॑म् । धा॒त् ॥ ग्रा॒भिः । अ॒च्छि॑द्रम् । श॒रण॑म् । स॒जोषा॑ इति स-जोषाः । दु॒रा॒धर्ष॑मिति
दुः - आ॒धर्ष॑म् । गृ॒ण॒ते । शर्म॑ । य॒ऽस॒त् ॥ पू॒षा । गाः । अ॒न्वि॑ति । ए॒तु । नः । पू॒षा
। र॒क्ष॒तु । अ॒र्वतः॑ ॥ पू॒षा । वा॒ज॑म् । स॒नो॒तु । नः ॥ शु॒क्रम् । ते । अ॒न्यत् । य॒ज॒तम्
। ते । अ॒न्यत् । 44

TS 4.1.11.3

वि॒षु॒रूपे॑ इति वि॒षु - रू॒पे । अ॒ह॒नी॒ इति॑ । द्यौः । इ॒व । अ॒सि ॥ वि॒श्वाः॑ । हि । मा॒याः । अ॒व॑सि
। स्व॒धा॒व॒ इति॑ स्वधा - वः । भ॒द्रा । ते । पू॒ष॒न् । इ॒ह । रा॒तिः । अ॒स्तु ॥ ते । अ॒व॒र्ध॑न्त
। स्व॒त॒व॒स॒ इति॑ स्व - त॒व॒सः । म॒हि॒त्व॒नेति॑ म॒हि - त्व॒ना । ए॒ति । ना॒क॑म् । त॒स्थुः । उ॒रु ।
च॒क्रि॑रे । स॒दः ॥ वि॒ष्णुः । यत् । ह॒ । आ॒व॑त् । वृ॒ष॑णम् । म॒द॒च्यु॒त॒मिति॑ म॒द - च्यु॑तम् ।
व॒यः । न । सी॒द॒न् । अ॒धी॑ति । ब॒रु॒हि॒षि॑ । प्रि॒ये ॥ प्रे॒ति । चि॒त्रम् । अ॒र्क॑म् । गृ॒ण॒ते । तु॒राय॑
। मा॒रु॑ताय । स्व॒त॒व॒स॒ इति॑ स्व - त॒व॒से । भ॒र॒द्भ॑म् ॥ ये । स॒हा॑सि । स॒ह॑सा । स॒ह॑न्ते । 45

TS 4.1.11.4

रे॒ज॑ते । अ॒ग्ने । पृ॒थि॒वी । म॒खे॒भ्यः ॥ वि॒श्वे॑ । दे॒वाः । वि॒श्वे॑ । दे॒वाः ॥ द्या॒वा॑ । नः ।
पृ॒थि॒वी इति॑ । इ॒मम् । सि॒द्धम् । अ॒द्य । दि॒वि॒स्पृ॒श॒मिति॑ दि॒वि - स्पृ॒श॑म् ॥ य॒ज्ञम् । दे॒वेषु॑ ।
य॒च्छ॒ताम् ॥ प्रे॒ति । पू॒र्व॒जे इति॑ पू॒र्व॒जे । पि॒तरा॑ । न॒व्य॑सीभिः । गी॒र्भिः । कृ॒णु॑द्भ॒म् । स॒द॑ने
इति॑ । ऋ॒त॒स्य॑ ॥ ए॒ति । नः । द्या॒वा॒पृ॒थि॒वी इति॑ द्या॒वा॒पृ॒थि॒वी । दै॒व्ये॑न । ज॒ने॒न । या॒त॒म्
। म॒हि॑ । वा॒म् । व॒रू॒थ॑म् ॥ अ॒ग्नि॑म् । स्तो॒मे॒न । बो॒ध॒य॒ । सु॒मि॒धा॒न इति॑ सं - इ॒धा॒नः ।
अ॒म॒र्त्य॑म् ॥ ह॒व्या । दे॒वेषु॑ । नः । दु॒ध॒त् ॥ सः । ह॒व्य॒वा॒डि॑ति॒ ह॒व्य - वा॒ट् । अ॒म॒र्त्यः ।
उ॒शिक् । दू॒तः । च॒नो॑हितः ( ) ॥ अ॒ग्निः । धि॒या । स॒मि॒ति॑ । ऋ॒ण॒व॒ति ॥ श॒म् । नः ।
भ॒व॒न्तु । वा॒जे॒वा॒ज॒ इति॑ वा॒जे - वा॒जे ॥ 46

4.1 चतुर्थकाण्डे प्रथमः प्रश्नः- अग्निचित्यङ्ग मन्त्रपाठाभिधानं <https://www.vedavms.in> 19

(पुरुषत्वता - यजतन्ते अन्यथ - सहन्ते - चनोहितो - ऽष्टौ च) (A11)

praSna korvai with starting padams of 1 to 11 anuvAkams :-

(युञ्जान - इमामगृभ्णन् - देवस्य - सन्ते - वि पाजसा - वसवस्त्वा - समोस्त्वो - र्द्धा - अस्याकूतिं
- यदग्ने यान् - यग्ने यं यज्ञ - मेकादश)

korvai with starting padams of 1, 11, 21 series of pa jCAtis :-

(युञ्जानो - वर्म च स्थ - आदित्यस्त्वा - भारती - स्वाः अहः - षट्त्वारिंशत्)

first and last padam of first praSnam of kANDam 4 :-

(युञ्जानो - वाजेवाजे) -----

॥ हरिः ॐ ॥ ॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां चतुर्थ काण्डे प्रथमः प्रश्नः समाप्तः ॥

4.1.1 appendix

4.1 चतुर्थकाण्डे प्रथमः प्रश्नः- अग्निचित्यङ्ग मन्त्रपाठाभिधानं <https://www.vedavms.in> 20

4.1.11.1 - अ॒ग्नि॒र्मूर्धा॑ >1, भुवः॑ > 2 ।
अ॒ग्नि॒र्मूर्धा॑ दि॒वः क॒कुत् प॑तिः पृ॒थि॒व्या अ॒यं ।
अ॒पाः रेता॑सि गिन्वति ॥

भुवो॑ य॒ज्ञस्य॑ रज॑सश्च ने॒ता यत्रा॑ नि॒युद्धिः॑ सच॑से शि॒वाभिः॑ ।
दि॒वि मूर्धा॑नं दधि॑षे सुव॒र॒षा जि॒ह्वा म॑ग्रे च॒कृषे॑ हव्य॒वाहं॑ ॥
(appearing in TS 4-4-4-1)

4.1.11.1 त्व॑न्नः सोम॑ >3 , या ते॑ धामा॑नि >4 ।
त्वं नः॑ सोम वि॒श्वतो॑ रक्षा॑ राज॒न्नघा॑यतः । न रि॑ष्येत् त्वाव॑तः सखाः॑ ॥

या ते॑ धामा॑नि दि॒वि या पृ॑थि॒व्यां या पर्व॑तेष्वोष॑धीष्व॒प्सु ।
तेभि॑र्नो वि॒श्वेः सु॑मना॒ अहे॑डन् राज॒न्थ-सोम॑ प्रति॑ ह॒व्या गृ॑भाय ॥
(appearing in TS 2-3-14-1)

4.1.11.4- वि॒श्वे दे॒वा >5 , वि॒श्वे दे॒वाः >6 ।
वि॒श्वे दे॒वा ऋ॑तावृ॒धं ऋ॑तुभि॒र॒ हव॑न्श्रुतः॑ । जु॒षन्तां॑ यु॒ज्यं प॑यः ॥

वि॒श्वे दे॒वाः शृ॑णुतेमः॑ हव॑ मे॒ ये अ॒न्तरि॑क्षे य उप॒ द्यवि॑ष्ठ ।
ये अ॑ग्निजि॒ह्वा उ॒त वा॒ यज॑त्रा आ॒सद्या॑स्मिन् ब॒र॒हिषि॑ मादयध्वं ॥
(appearing in TS 2.4.14.5)

4.1.11.4 -श॒न्नो भ॑वन्तु >7 , वाजे॑वाज > 8 ।
मि॒त॒द्रवः॑ सहस्र॒सा मे॒धसा॑ता
सनि॑ष्यवः॑ ।

4.1 चतुर्थकाण्डे प्रथमः प्रश्नः- अग्निचित्यङ्ग मन्त्रपाठाभिधानं <https://www.vedavms.in> 21

म॒हो ये रत्न॑ः॒ समि॒थेषु॑ ज॒भिरे॑ श॒न्नो भव॑न्तु वा॒जिनो॑ ह॒वेषु॑ ॥

वाजे॑वाजे ऽव॒त वा॒जिनो॑ नो॒ धने॑षु वि॒प्रा अ॒मृता ऋ॒तज्ञाः॑ ॥

(appearing in TS 1.7.8.2)

=====